

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie funduszków szkolnych.

Wysoki Sejmie!

Ustawa szkolna z dnia 14. maja 1869. postanawia §. 66. a lin. 2-ga co następuje :

„Fundusze normalne szkolne, w obecnym swym stanie rzeczywistym i wraz ze wszystkimi, czy to z tytułu używania ich na cele szkolne, czy to z prywatnych tytułów prawnych ciężąciami na nich zobowiązaniami, tudzież z wyłącznem przeznaczeniem ich na cele publicznych szkół ludowych, przechodzą w zarząd dotyczących krajów w ten sposób, że Wydział krajowy przechowywa majątek zakładowy i zarządza nim, władza szkolna krajowa zaś asygnuje wydatki na podstawie uchwalonego przez Sejm preliminarza.“

W myśl tego postanowienia i polecenia p. Ministra wyznań i oświecenia, udało się c. k. Namiestnictwo odezwą z d. 14. września 1869. L. 37080 do Wydziału krajowego z uwiadomieniem, iż czyni kroki przygotowawcze, ażeby fundusze normalne oddać w zarząd władzy krajowej, i że zamierza przedłożyć wysokiemu Sejmowi w formie wniosków rządowych preliminarze pomienionych funduszków już na rok 1870. Wydział krajowy przyjął tę odezwę do wiadomości, lecz nie mając żadnego polecenia od wysokiego Sejmu, nie czynił żadnych w tej mierze kroków.

W ślad za powyższą zapowiedzią przedłożył istotnie c. k. Rząd wysokiemu Sejmowi na dzień 11. października 1869. preliminarze funduszu szkolnego galicyjskiego i krakowskiego do uchwalenia, lecz wysoki Sejm nie przyjął takowych, i na posiedzeniu z d. 9. listopada 1869. następującą powzięłą uchwałę :

1. Sejm uchyla się od rozpoznania preliminarza funduszków szkolnych ;
2. Wydziałowi krajowemu poleca się, ażeby aż do dalszego wezwania Sejmu nie przystępował do odbierania funduszków szkolnych galicyjskiego i krakowskiego ;
3. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby poczynił tylko przygotowania do odbioru funduszu szkół, sporządzając spis wszelkich praw i pretensyj tego funduszu do skarbu państwa.

Dopełniając artykułu 3-go powyższej uchwały, zajął się Wydział krajowy zbadaniem przedmiotu, i na podstawie materiałów urzędowych, sporządził opis dziejowy zawiązku, wzrostu i obecnego stanu funduszu szkolnego. O dokonaniu tej czynności mówi sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego, złożone na stół wysokiej Izby z rozpoczęciem zeszłorocznej sesyi.

W takim stanie zastała rzeczy ponowna odezwa c. k. Namiestnictwa z d. 23. stycznia 1872. L. 1986, upominająca się o wykonanie §fu 66. ustawy z d. 14. maja 1869, i podnosząca, iż „życzyłoby należało, ażeby fundusz szkolny przeszedł co rychlej w zarząd reprezentacyi kraju, i ażeby ustało dotychczasowe prowizoryum.“

Tak powyższa odezwa jak i przekonanie Wydziału krajowego, iżby to było z większą dla szkół korzyścią, gdyby zarząd funduszami szkolnemi, skutkiem przeniesienia go na reprezentację krajową, został ustalony, są obecnie powodem, iż Wydział krajowy pozwala sobie niniejszem przedłożyć wysokiej Izbie treściwe w tej mierze sprawozdanie i projekt ustawy dążący do załatwienia sprawy.

A) Fundusz normalny galicyjski.

Do roku 1797. istniał tylko ogólny fundusz edukacyjny, powstały przeważnie z funduszków pojezuickich. Dopiero w skutek rozporządzenia gubernialnego z d. 23. października 1797. L. 28320. rozdzielono ten fundusz edukacyjny (Educations-Fond) na dwa działy, t. j. na fundusz naukowy (Studien-Fond), z którego dziś utrzymuje c. k. rząd zakłady naukowe średnie i na fundusz szkolny, t. z. normalny (Normalschul-Fond).

Skutkiem owego rozdziału, wyłączono na rzecz funduszu normalnego kwotę 153,889 zł. w 3 1/2 procentowych obligacyach kamery nadwornej (Hofkammer-Obligationen) i w skrypcie dłużnym hrabiny Leopoldyny O' Donnell, zabezpieczonym na dobrach Siemiakówce, a opiewającym na kwotę 8.000 zł. Przeważna część majątku, zawartego w pomienionych obligacyach kamery nadwornej, powstała nie z funduszków zabranych O. O. Jezuitom, lecz z dochodów podwójnego podatku domestykalnego, które cesarz Józef II. w r. 1787 na rzecz szkół normalnych przeznaczyć polecił (rozp. gub. z d. 2. sierpnia 1787. L. 18192), inna zaś część z majątków bractw kościelnych (rozańcowych), które patentem cesarza Józefa II. z d. 9. sierpnia 1783 w niższej Austrii, a następnie w skutek rozszerzenia tegoż patentu i w Galicyi w r. 1784. (rozp. gub. z 25. września 1784. L. 22104 i z d. 20. grudnia 1784. L. 30544.) rozwiązano.

Zabieranie i regulacya majątków owych bractw odbywała się jeszcze i po r. 1797. t. j. już po utworzeniu oddzielnego funduszu szkół normalnych, a odbywały się w ten sposób, iż wydzielano najprzód kwoty, przypadające kościołowi z tytułu pewnych zobowiązań kościelnych, i przyłączono je do funduszu religijnego lub oddawano na rzecz miejscowych kościołów, resztę zaś wcielano w połowie do funduszu normalnego, w połowie zaś zwracano na rzecz miejscowego funduszu ubogich. Te później wcielane majątki rozwiązanych bractw różańcowych tudzież specjalne legaty, są źródłami wzrostu zarodowych kapitałów funduszu normalnego. Znaczny bardzo przyrost stanowią także kapitały tak zwanego funduszu szkolnego żydowskiego, który jest przedmiotem osobnego ustępu niniejszego sprawozdania pod lit. C.

Zawiązek i wzrost całego funduszu normalnego galicyjskiego od r. 1797. aż po chwilę obecną przedstawiają się w następującem ogólnem zestawieniu rachunkowem:

Przyrost.

R. 1797. Pierwotny kapitał zarodowy.	153,889 zł.
„ 1808. Przyłączony fundusz szkolny żydowski.	256,628 zł.
„ 1819. Kapitały pochodzące z opłat koszernych.	40,797 zł. 60 ct.
„ 1819. Z ogólnego majątku zakładowego (Stiftungsfondvermögen) przyłączono.	875 zł.
Z funduszków bractw rozwiązanych, legatów, odsetek, i t. p. w ciągu całego czasu.	54,943 zł. 14 ct.
Razem	507,132 zł. 73 ct.

Ubytek.

R. 1799. Dług hrabiny L. O' Donnel użyty na wydatki bieżące.	8,000 zł.
„ 1828. Wydane rządowi Królestwa polskiego, w skutek likwidacyi dawnych sum pojezuickich.	875 zł.
„ 1864. Na rzecz odrębnego funduszu szkolnego żydowskiego wydzielono.	117,200 zł.
Skutkiem konwersyi papierów i waluty ubyło w ciągu całego czasu.	65,948 zł. 30 ct.
Funduszowi religijnemu, fund. ubogich, kościołom, szkołom i gminom zwrócono.	16,164 zł. 92 ct.
Razem	<u>208,188 zł. 22 ct.</u>
Zostaje obecnie	<u>298,944 zł. 52 ct.</u>

Wymieniony kapitał w nominalnej wysokości 298,944 zł. 52 ct. mieści się w następujących papierach publicznych :

1) Obligacye indemnizacyjne na kwotę.	2,650 zł.
2) Asygnacye na obligacye do losowania z r. 1822. i 1865.	53 zł. 38 ct.
3) Zapis długu stanu z r. 1832.	100 zł.
4) Obligacye pożyczki narodowej z r. 1858.	6,940 zł.
5) Obligacye do losowania z r. 1858.	178,901 zł. 14 ct.
6) Zapis długu państwa z r. 1863.	110,300 zł.
Razem	<u>298,944 zł. 52 ct.</u>

Oprócz tego są jeszcze własnością funduszu normalnego galicyjskiego :

a) Kapitały bractw rozwiązanych, ulokowane na hypotekach prywatnych w kwocie 2,978 zł. w. w. 52 ct. czyli okragło.	1,191 zł.
b) Część placu zwanego „castrum“ we Lwowie, wynosząca 1,173 ^o 4' □ a oszacowana w r. 1855 na.	49,294 zł.
c) Część budynku w Tarnowie, w którym się mieści szkoła główna, wedle oszacowania w r. 1863 okragło.	6,117 zł.
d) Część ogrodów rozwiązanych bractw różańcowych we Lwowie, Dunajowie, Krukienicach i Bieczu, urządzenie nie oszacowano, lecz wedle dotychczasowego czynszu dzierżawnego wynosząca około.	250 zł.
Razem w kapitałach i realnościach	<u>355,796 zł. 52 ct</u>

Gdyby cały ten fundusz zakładowy przynosił 5% dochodu, licząc wartość placu „castrum“ wedle ceny szacunkowej z r. 1855. t. j. niewątpliwie o połowę mniejszej od cen obecnie praktykowanych, to dochód ten wynosiłby rocznie 17,785 zł. Ze względu jednak iż plac „castrum“ wcale żadnego dochodu dziś nie przynosi, a jakość papierów publicznych, w których kapitały są lokowane, także na obniżenie rocznego z nich dochodu wpływa, wynosił cały przychód wedle wynikłości z r. 1868. w preliminarzu z r. 1870. wykazanej.

Stały dochód funduszu normalnego galicyjskiego stanowią jeszcze :

1) Dodatki od gminy lwowskiej i ze skarbu salin na rzecz szkoły wie- lickiej.	2,534 zł.
2) Zyski z sprzedaży książek szkolnych okragło.	3,500 zł.
3) Dobrowolne datki i datki prawne od spadków dekretem dziedzictwa przyznanych okragło.	5,000 zł.
4) Stały dodatek ze skarbu państwa w myśl §. 66. ustawy szkolnej z d. 14. maja 1869.	30,553 zł.
Ogół dochodów rocznych wynosi zatem	<u>55,516 zł.</u>

Wymieniony na ostatek stały datek ze skarbu państwa opiera się na ustawie, i nie mógłby być bez zmiany tej ustawy funduszom normalnym odjęty. Ostateczne obliczenie kwoty na podstawie przecięcia z lat 1866. 1867. i 1868. jak tego powołany §. 66. ustawy z dnia 14. maja 1869. wymaga, nastąpiło już, tak względem funduszu normalnego galicyjskiego, jak i krakowskiego rozporządzeniem c. k. ministerstwa wyznań i oświecenia z d. 29. września 1869. do l. 6,865 i zabezpieczyło obu tym funduszom niezmienny roczny dochód w kwotach szczegółowe wykazanych.

B) Fundusz normalny krakowski.

Wszystkie niemal kapitały zarodowe funduszu normalnego krakowskiego pochodzą z jednego i tego samego źródła, t. j. z reszty ceny kupna dóbr Dojazdowa, Głębokiej, Mistrzowic i Prus.

Dobra Dojazdów, Głęboka i Mistrzowice należały niegdyś do kapituły krakowskiej, Prusy zaś były w posiadaniu prymasów. W r. 1802., gdy rząd austriacki liczbę kanoników kapituły krakowskiej z 36 na 8 zredukował, wcielono pomienione dobra do ogólnych funduszków zakładowych (Stiftungsfonde). W sześć lat później, a mianowicie na dniu 4-go lipca 1808. wystawiono dobra te na licytację i sprzedano je prywatnym, którzy atoli całe ceny kupna nie wypłacili.

W r. 1815, gdy utworzono rzeczpospolitą krakowską, senat krakowski mianował specjalną komisję, która się zajęła badaniem sprzedaży pomienionych dóbr i sprawdziła, że następujące reszty ceny kupna należą się jeszcze z nich funduszowi publicznemu :

a) z Dojazdowa.	28,712 złp. 12 gr.
b) z Głębokiej.	12,448 " 23 "
c) z Mistrzowic.	16,966 " 12 "
d) z Prus.	27,000 "
Ogółem	85,127 " 17 "

wraz z znaczną kwotą zaległych odsetek. Należytości powyższe, a mianowicie należytości wykazane pod a, c, d, w wysokości wyżejwymienionej, należytość zaś z dóbr Głębokiej wraz z zaległemi odsetkami w kwocie 4,969 złp. 12 gr., ubezpieczył senat krakowski wraz z 5% odsetkami na dotyczących dobrach, a to na rzecz „funduszu edukacyjnego i religijnego.“

C. k. rząd austriacki, zajmąwszy rzeczpospolitą krakowską w r. 1846 i objąwszy zarząd jej funduszków, wydał polecenie, ażeby od dnia 1. listopada 1850. administrowano oddzielnie fundusze edukacyjne, i utworzył tym sposobem oddzielny fundusz normalny krakowski.

Fundusz ten wzrastał stopniowo przez lokowanie na rozlicznych realnościach krakowskich sum, powstałych z odsetek od kapitałów ubezpieczonych na wyżejwymienionych dobrach, gdyż tytko jeden z tych kapitałów, a mianowicie kapitał ubezpieczony na Prusach, został następnie na d. 15. maja 1858. spłacony i na zakupno obligacji indemnizacyjnej w kwocie 6,430 zł. m. k. użyty.

Oprócz kapitałów, których pochodzenie dotąd wyluszczone, wchodzą w skład normalnego funduszu krakowskiego jeszcze dwa inne kapitały, a mianowicie :

a) Kapitał pojezuicki w kwocie 8,000 złp., jeszcze w roku 1636. przez O. Jezuitę Stanisława Wapowskiego Kollegiacie poznańskiej legowany, a ostatecznie przez rzeczpospolitą krakowską do ogólnego funduszu na cele edukacyjne wcielony i na Branicach ubezpieczony ;

b) Kapitał powstały ze sprzedaży spalonego budynku szkoły parafialnej przy WW. SS. w Krakowie, a obecnie w obligacji pożyczki narodowej z r. 1856. na 870 zł. m. k. zawarty.

W ogólnem zestawieniu przedstawiają się kapitały funduszu normalnego krakowskiego jak następuje :

1) Kapitał ubezpieczony na Dojazdowie 28,712 złp. 22 gr. czyli okragło.	7,178 zł. w. a.
2) „ „ na Głęboce 17,418 złp. 5 gr. „ „	4,354 zł. „
3) „ „ na Mistrzowicach 16,966 „ 12 „ „ „	4,241 zł. „
4) Odsetki od powyższych kapitałów i kapitału na Prusach kapitalizowane i lokowane na 7 realnościach w Krakowie, 22,415 złp. 20 gr. „	5,604 zł. „
5) Kapitał ubezpieczony na Branicach 5,000 złp. „ „	1,250 zł. „
6) Obligacya pożyczki narodowej z r. 1856.	870 zł. „
7) Obligacya indemnizacyjna.	6,430 zł. „
Ogółem	<u>29,927 zł. w. a.</u>

Cały przychód roczny od powyższych kapitałów wynosił wedle wynikłości z r. 1868 w preli-
minarzu na rok 1870. wykazanej. 1,514 zł.

Oprócz tego stały dochód funduszu normalnego krakowskiego stanowią jeszcze :

2) Czynsze za wydzierżawienie gruntów, należących do uposażenia nauczy- cieli przy 15. szkołach trywialnych.	160 zł.
3) Opłaty szkolne od uczniów szkół głównych utrzymywanych z funduszu normalnego.	1,300 zł.
4) Dodatki od gminy chrzanowskiej.	722 zł.
5) Dobrowolne datki i datki prawne od spadków.	140 zł.
6) Część zysków z nakładu książek szkolnych w obrębie W. Ks. krako- wskiego rozsprzedanych.	130 zł.
7) Dodatek ze skarbu państwa w myśl §. 66. ustawy szkolnej z d. 14. maja 1869.	<u>24,390 zł.</u>
Ogół dochodów rocznych wynosi zatem	<u>28,356 zł.</u>

C) Fundusz normalny żydowski.

Przedstawiając zawiązek i wzrost funduszu normalnego galicyjskiego, wykazaliśmy, iż jeszcze w roku 1808. a następnie 1819. wcielono do niego kapitały, nazwane ogólnikowo „funduszem szkolnym żydowskim.“ Więcej niż przez półwieku stanowiły te kapitały integralną część funduszu normalnego galicyjskiego; dochody z nich, wraz z dochodami innych kapitałów, czy to pojezuickich, czy ściągniętych od bractw rozańcowych, obracano bez różnicy na ogólne cele szkolne, w myśl przeznaczenia funduszu normalnego, nawet części tych różnych kapitałów mieszano ze sobą bez różnicy przy konwersjach papierów. Tak się rzecz miała aż do r. 1861; dopiero rozporządzenia p. Ministra wyznań i oświecenia, z d. 21. lutego tegoż roku L. 9917/186 i z d. 24. lutego 1862 L. 2005/26, poleciły wydzielić fundusz szkolny żydowski z ogólnego funduszu normalnego. Łatwiej jednakże było wydać podobne orzeczenie, niż je wykonać, gdyż istotne wydzielenie części funduszu, która w skutek rozlicznych operacyj w ciągu lat pięćdziesięciu tak dokładnie z całością funduszu się zrosła, okazało się niepodobnem. Dopiero więc w r. 1864, a mianowicie rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa z d. 8. grudnia 1864. L. 59885, polecono wydzielić zapis długu państwa z r. 1863 na kwotę 117,200 złr. w. a. jako problematyczny ekwiwalent owych kapitałów funduszu szkolnego żydowskiego, które w r. 1808. do ogólnego funduszu wcielono.

Wydział krajowy jest tego zdania, iż wydzielenie wywymienionej kwoty ani pochodzeniem jej nie jest dostatecznie uzasadnione, ani też nie ma oparcia w obecnym ustawodawstwie szkolnem.

Zdając relacyę p. Ministrowi wyznań i oświecenia, na d. 23. lutego 1869. L. 8000/279, o funduszach normalnych, przyznaje same c. k. Namiestnictwo, iż dla braku odnośnych akt z wieku przeszłego, niepodobna jest wskazać z całą ścisłością źródeł owego, t. z. „niemiecko-żydowskiego funduszu szkolnego,“ który w r. 1808. do funduszu normalnego galicyjskiego został wcielony.

Wedle przypuszczeń c. k. Namiestnictwa, powstał on w skutek patentu cesarza Józefa II, z d. 7. maja 1789. (Ludenordnung), mocą którego w każdej gminie żydowskiej miała być niemiecka szkoła na wzór szkół normalnych założoną, a przy lwowskiej szkole normalnej żydowskie seminaryum nauczycielskie utworzone. Powołany patent nakazuje mianowicie w § 14, ażeby każdy żyd, do płacenia podatku protekcyjnego, w kwocie 4 zł. obowiązany, uiszczal jeszcze opłatę 5-go złotego („Unter dem Namen des 5-ten Guldenbetrages“) na cele szkolne. W myśl §. 9. tegoż patentu, miały także na rzecz szkół obracane być opłaty pobierane od tych, którym zezwalano odprawiać nabożeństwa w domu z wystawieniem thory. C. k. Namiestnictwo przypuszcza nadto, iż fundusz normalny żydowski zasilał również taksami spadkowemi od żydów i grzywnami nakładanemi na nich za nieposyłanie dzieci do szkoły.

Dalsze kapitały, pochodzące od żydów, dołączono do galicyjskiego funduszu normalnego w skutek dekretu nadwornej kancelaryi z d. 18. marca 1819. L. 8006. polecającego rozwiązać oddzielny fundusz wschodnio-galicyjski, utworzony z opłat koszernych, i rozporządzenia gubernialnego z d. 1. maja 1819. L. 17835.

Wszystkie te fundusze szkolne żydowskie traktowano więc jako fundusz publiczny, nieobciążony żadnemi zobowiązaniami względem pojedynczych gmin i prywatnych korporacyj, i wcielono je do ogólnego funduszu szkolnego, przeznaczonego na cele szkolne całego kraju. Gdyby w tych kapitałach były się znalazły kwoty, mające specjalne przeznaczenie, byłyby je c. k. Rząd niewątpliwie wyłączył, tak jak to uczynił z kapitałami gminy żydowskiej w Brodach w roku 1850. Gdy się tu bowiem okazało, że ściągnięty w r. 1840. fundusz żydowski w kwocie 3559 zł. jest własnością tejże poszczególnej gminy żydowskiej i pochodzi z opłat od bicia drobiu (Geflügel-Nebenaufschlags-Pachtgelder), w tejże gminie uiszczanych, nie wahał się c. k. Rząd zwrócić ową kwotę Brodom na cele tamtejszej szkoły żydowskiej.

Jakkolwiek początki funduszków, o których mowa nie mogły być dokładnie zbadane, uznano przecież za niewątpliwe, iż pochodzą one wyłącznie od żydów, a upatrując w tem względ konfesyjny poleciło Ministerjum w r. 1861. ażeby je z ogółu funduszu normalnego wyłączono. Wziąwszy na uwagę, iż w r. 1861 obowiązywały jeszcze ustawy i przepisy szkolne, mocą których publiczne szkoły ludowe miały cechę konfesyjną, a mianowicie katolicką, wydzielenie funduszu, za wyłącznie żydowski poczytanego, opierało się na tychże przepisach i dążyło do opędzania z owego funduszu potrzeb szkolnych tej konfesyji, której członkowie się na nią składali, a od dobrodziejstwa nauki w szkołach publicznych byli wykluczeni. Wobec dzisiejszego stanu prawodawstwa, zmienia się jednak zupełnie stan rzeczy. Ustawa zasadnicza z d. 21. grudnia 1867. orzeka o zupełnem równouprawnieniu wszystkich wyznań, ustawy zaś z d. 25. maja 1868. (§ 3) i z d. 14. maja 1869. (§ 2) czynią szkoły publiczne przystępnymi dla dzieci wszystkich obywateli państwa, bez różnicy wyznania. Wobec tak zawarowanej bezwyznaniowości szkół nie może już być mowy o konfesyjnych względach przy pojedynczych kapitałach funduszu, który od r. 1808. aż po rok 1861. stanowił jedną integralną całość, chyba, iż użycie ich na cele pewnego tylko wyznania byłoby przez prywatnych dawców i legataryuszów zawarowane. Okoliczność ta, przewidziana §. 8. ustawy z d. 25. maja 1868. nie zachodzi przy t. z. funduszu żydowskim, gdyż fundusz ten nie składa się z datków, prywatnie przez poszczególnych dawców na rzecz wyznania izraelskiego legowanych, lecz jest funduszem publicznym, utworzonym z opłat, publicznymi przepisami unormowanych. Dalsze wyłączenie go z funduszu szkolnego krajowego jest zatem nie uzasadnione, podobnie jak nieuzasadnionem byłoby np. wyłączenie funduszków pojezuickich lub rozwiązanych bractw rozańcowych, i przeznaczenia ich na cele wyłącznie katolickie w szkołach dla tego, iż źródło ich pochodzenia ma cechę konfesyjną.

Ostatecznie nie może Wydział krajowy i tego pominąć milczeniem, że wydzielenie części funduszu normalnego, który jest niewątpliwie funduszem krajowym, nastąpiło już w czasie, kiedy administracja funduszków tego rodzaju, w myśl §. 20. statutu krajowego należała do zakresu działania reprezentacyi kraju, że zatem bez przyzwolenia tejże reprezentacyi nie powinno było nastąpić, i musi być poczytane za nieprawne.

Z powyższych powodów przemawia też Wydział krajowy za ponownym zlianem t. z. funduszu szkolnego żydowskiego z funduszami szkolnemi krajowemi.

Dawszy szczegółowy przegląd każdego funduszu z osobna, przystępujemy teraz do sumarycznego ich zestawienia :

1. Fundusz normalny galicyjski :	
a) Majątek w kapitałach i realnościach 355,796 zł. Dochód.	13,929 zł.
b) Ogół innych dochodów rocznie.	41,587 zł.
2. Fundusz normalny krakowski :	
a) Majątek w kapitałach 29,927 zł. Dochód.	1,514 zł.
b) Ogół innych dochodów rocznie.	26,842 zł.
3. Fundusz normalny żydowski :	
a) Majątek w kapitałach 117,200 zł. Dochód.	5,860 zł.
Ogółem majątku 502,923 zł. Dochodu.	<u>89,732 zł.</u>

Do podanych tu cyfr dodajemy tylko tę uwagę, iż odnoszą się one do obliczeń z r. 1869. i że od tego czasu nastąpił już pewien przyrost zarodowego majątku funduszków, o których mowa. W majątku tym znajdują się, jak już powyżej wykazano niektóre realności, albo wcale żadnego, albo tylko bardzo mały dochód przynoszące. Są nimi mianowicie: część placu pod nazwą „castrum“ i ogrody rozwiązanych bractw różańcowych. Podniesienie dochodów za pomocą sprzedaży tych realności i skapitalizowanie uzyskanej ceny kupna, wreszcie lepsza fruktyfikacya samychże kapitałów byłyby bardzo pożądane, lecz na podobne radykalne zmiany w funduszach normalnych nie zezwala dzisiejszy stan rzeczy. Odkąd bowiem ustawa z d. 14. maja 1869. orzekła, iż zarząd funduszków normalnych na kraj ma być przeniesiony, a wysoki Sejm zarządu tego nie objął, fundusze normalne pozbawione są właściwego i prawnego zarządcy. Ministerium nie czuje się uprawnione czynić jakiegokolwiek zmiany w zarodowym majątku funduszków, toż samo nie czują się do tego uprawnionemi ani Wydział krajowy, ani Rada szkolna krajowa, a ta ostatnia układa jedynie na dawnych zasadach prowizoryczne preliminarze pomienionych funduszków, które Namiestnik kraju prowizorycznie zatwierdza. Że brak prawnego zarządcy i taki prowizoryczny stan rzeczy nie dozwala funduszami normalnymi z taką korzyścią na rzecz kraju administrować, jak gdyby to było w razie ustalenia stosunku, nie ulega żadnej wątpliwości. W tem też upatruje Wydział krajowy najgłówniejszy powód, dla którego okazuje się wielce pożądanem, aby zarząd funduszków normalnych przeszedł jak najspieszniej na reprezentacyę krajową.

Zbadawszy dokładnie wszystkie akta, których nam c. k. Rząd udzielił, nabył Wydział krajowy przekonania, iż w prawdzie gospodarka funduszami normalnymi nie była bardzo troskliwa, lecz, że fundusze w dzisiejszym swym składzie nie mają żadnej pretensyi do c. k. Skarbu Państwa. Nie było to zaiste dobrą dospodarką, jeśli n. p. fundusze pojezuickie, które w chwili zaboru unieszczone były na dobrych hypotekach na 7, 8, a nawet na 10^{0/0}, lokowano następnie w obligacyach rządowych, przynoszących za ledwie 3^{1/2}, 2^{1/2}, a nawet 1^{3/4} od sta, lub jeśli wydawano części kapitału zarodowego na wydatki bieżące jak n. p. dług 8,000 złp. przez hrabinę O'Donnell spleacony, — lecz pretensyi do c. k. skarbu państwa nie można stąd rościć. Ulegając, jak wszystko inne, ogólnym przewrotom politycznym, nie wzmógł się ten fundusz do tej wysokości, do jakiej w ciągu całego wieku przy dobrej gospodarce mógł być urosć, i dziś dopiero oczekuje sposobności ażeby pod troskliwą opieką wysokiego Sejmu stać się silnym funduszem krajowym dla publicznych szkół ludowych.

Kończąc powyższe uwagi wynurzamy przekonanie, iż do przeniesienia funduszków normalnych w zarząd kraju wystarczyłby już §. 66. ustawy z d. 14. maja 1869.; zważywszy atoli, iż byłoby rzeczą bardzo pożyteczną zlać fundusze normalne w jeden krajowy fundusz szkolny, pozwala sobie Wydział krajowy przedłożyć w załączeniu projekt do ustawy z wnioskiem :

Wysoka Izba raczy :

1. Uchwalić załączony projekt do ustawy o krajowym funduszu szkolnym;
2. Powziąć następującą uchwałę :

„Wydział krajowy przystąpi do odebrania funduszków normalnych, skoro tylko ustawa o krajowym funduszu szkolnym otrzyma Najwyższą sankcję, i c. k. Rząd oświadczy, iż z tytułu udzielanych dotąd funduszkom normalnym i nadal udzielających się mających subwencji, tudzież z innych tytułów nie rości do funduszków normalnych żadnej pretensyi.“

We Lwowie, dnia 27. sierpnia 1872.

W zastępstwie J. O. Księcia Marszałka

Oktaw Pietruski w. r.

Przewodniczący i sprawozdawca.